

MODERN APPROACHES TO THE TREATMENT OF DENTAL DISEASES IN OLDER ADULTS

Mansurova Mehrangiz Madamin qizi

Student in the Dentistry Program, Bukhara State Medical Institute

KATTA YOSHDAGI SHAXSLARNING STOMATOLOGIK KASALLIKLARINI DAVOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI

Mansurova Mehrangiz Madamin qizi

Buxoro davlat tibbiyot institute Stomatologiya yo`nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Keksalar orasida stomatologik kasalliklarni davolash ijtimoiy va tibbiy muammolar bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlarning qisqa tahlili, stomatologik kasalliklarning ortib borishi bir qancha omillar haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: Geriatriya, stomatologik patologiya, distrofik o'zgarishlar, gerontologik o'zgarishlar, rehabilitatsiya, ijtimoiy faollik.

Аннотация: В данной статье дан краткий анализ исследований, проведенных по социальным и медицинским проблемам лечения стоматологических заболеваний среди пожилых людей, приведены сведения о ряде факторов роста стоматологических заболеваний.

Ключевые слова: Гериатрия, стоматологическая патология, дистрофические изменения, геронтологические изменения, реабилитация, социальная активность.

Abstract: This article provides a brief analysis of research concerning the social and medical aspects of treating dental diseases among the elderly, along with information on the various factors contributing to the increasing prevalence of such conditions.

Keywords: Geriatrics, dental pathology, dystrophic changes, gerontological changes, rehabilitation, social activity.

Kirish. Yosh ortishi bilan umumiy kasalliklarning soni va og'irligi oshib, organizmning moslashuvchanlik resurslari kamayadi. Bu o'zgarishlar keksa va qariyalar orasida stomatologik sog'liqning yomonlashishiga olib keladi hamda gerontostomatologik yordamga bo'lgan ehtiyojni oshiradi.

Stomatologik patologiyaning patogenezini o'rganish, profilaktika va reabilitatsiya tadbirlarini ishlab chiqish epidemiologik tadqiqotlar, so'rovnomalar hamda turli hududlardagi stomatologik yordamga bo'lgan ehtiyojni baholash orqali amalga oshiriladi. O'tqazilgan tadqiqotlar stomatologik kasalliklarning yuqori darajada tarqalganligini va ularning davolanish zarurati borligini ko'rsatadi.

Keksalar orasida stomatologik kasalliklarni davolash ijtimoiy va tibbiy muammolardan biri hisoblanadi. Chunki geriatriya bemorlarining soni doimiy ravishda ortib borishi natijasida mavjud tibbiy xizmat standartlari o'zgarib, yangi davolash usullari paydo bo'lmoqda.

Bemorlarning kasallikka shaxsiy reaksiyasini hisobga olgan holda, klinik farmakolog yoki psixoterapevtni jalb qilish asosli hisoblanadi. Masalan, generalizatsiyalangan parodontitni davolashga sitoflavin va kognitiv psixoterapiyani qo'shish parodont to'qimalarining holatini yaxshilab, bemorning psixosomatik holatiga ijobiy ta'sir ko'rsatgan. Og'iz bo'shlig'ining shilliq qavatida paresteziya (sezuvchanlik buzilishi) kuzatilgan bemorlarda ijobiy natijalarga erishish uchun psixoterapevtni jalb qilish muhim bo'lgani aniqlangan. To'liq olinadigan tish protezlaridan foydalanuvchi bemorlarda moslashish jarayoni qiyin kechib, kasallikka intrapsixik reaksiya shakllangan. Ushbu psixologik disadaptatsiyani bartaraf etish uchun "Korrega" kremidan foydalanish ijobiy natija bergan.

Parodont kasalliklarini davolashda ularning ko'p omilli sabablarini hisobga olish va keng qamrovli davolash-profilaktik chora-tadbirlarni amalga oshirish lozim. Ushbu bemorlarda parodontitni samarali davolash uchun maxsus terapiya usullari taklif etiladi.

Asosiy qism. An'anaviy davolash usullari samaradorligi pastligi tufayli kompleks terapiyaga turli immunomodulyatorlarni qo'shish tavsiya etiladi. Bunda peptidli bioregulyatorlar (Vilona 10 mkg, 5 kun davomida) yaxshi natijalar bergan. Shuningdek, ikki xil immunomodulyatsiya usulini – transkraniyal elektroanalgeziya (TÉS) va farmakoterapiyani (Polioksidoniy) birgalikda qo'llash monoterapiyaga qaraganda ancha tez, samarali va uzoq muddatli immunologik moslashuvni ta'minlagan.

Bundan tashqari, adaptogenlar, vitaminlar va minerallar kompleksi (Bioaron, Alfavit, Kalsikor, Kvertulin) parodont kasalliklarida metabolik buzilishlarning oldini olish, alveolyar suyak rezorbsiyasini sekinlashtirish, umumiy rezistentlikni va antioksidant himoyani oshirishga yordam beradi.

Vitamin komplekslari (Omega-3, Nikotin kislotasi, Undevit, Askorutin) stomatologik muhitni normallashtirib, og‘iz suyuqligidagi tiol-disulfid tizimi ko‘rsatkichlariga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Antibiotikoterapiya va immunomodulyatorlar. Surunkali generalizatsiyalangan parodontitni davolashda metronidazol va linkomitsin kombinatsiyasidan foydalanish tavsiya etiladi. Shuningdek, Lykupid immunomodulyatori ham ijobiy ta‘sir ko‘rsatgani qayd etilgan.

Geriatriya bemorlarida parodontitni davolashda, ayniqsa yurak-qon tomir kasalliklari (masalan, ishemik yurak kasalligi – IYuK) bilan birgalikda olib borish muhimdir. IYuK va parodontitning hamkorlikda davolanishi bemorlarning umumiy holatini yaxshilagan. Xususan, infraqizil lazer nurlari va yallig‘lanishga qarshi terapiyaning kombinatsiyasi samarali bo‘lib chiqqan.

Stomatologik va yurak-qon tomir tizimining kompleks davolash natijalari. O‘rtacha og‘irlikdagi generalizatsiyalangan parodontit va IYuKni birgalikda davolash natijasida lipoperoksidatsiya (erkin radikallar ta‘sirida lipidlarning oksidlanishi) kamaygani, tish go‘shida va qonda tiobarbitur kislotasi (TBK)-aktiv birikmalar miqdori pasaygani kuzatilgan.

Ayni paytda o‘tkir miya qon aylanishining buzilishi (insult) holatlarida stomatologik yordamni ta‘minlash uchun maxsus dastur taklif etilgan. Bunda bemorlar tish tozalash qoidalariga o‘rgatiladi, stomatologlar tomonidan yillik dispanser kuzatuvga olinib, bemorlarni uy sharoitida muntazam kuzatish joriy etiladi. Bu kabi bemorlar yiliga kamida 2 marta stomatologga tashrif buyurishlari lozim.

Antioksidant terapiya. Lipid peroksidlanish jarayonlarini bostirish uchun yuqori antioksidant ta‘sirga ega o‘simlik preparatlari muvaffaqiyatli qo‘llanilmoqda. Ayniqsa, qon-qizil na‘matak (*Crataegus sanguinea*) barglarining yuqori antioksidant faolligi isbotlangan.

Ushbu toifadagi bemorlarda alveolyar suyak atrofiyasini tuzatish zarurati paydo bo‘ladi. Bu esa chaynash funksiyasining buzilishi, pastki-yoq chaynash bo‘g‘imining disfunktsiyasi va yuz arxitektonikasining o‘zgarishiga olib keladi. Shu sababli, keksalar va qariyalar orasida ortopedik davolash usullarini takomillashtirish muammosi dolzarb bo‘lib qolmoqda, jumladan turli harakatchan ortopedik konstruksiyalarni qo‘llash, yangi turdagi protezlarni ishlab chiqish va joriy etish ham muhim masalalardan biridir. Ikkinchi jahon urushi qatnashchilari orasida tish protezlariga ehtiyoj 45,7% ni tashkil qiladi.

Stomatologik reabilitatsiya dasturlariga moslashtirilgan protezlash usullarini kiritish. Shu maqsadda keksalar orasida stomatologik reabilitatsiya dasturlariga

somatik kasalliklari og'ir kechayotgan bemorlarga moslashtirilgan protezlash usullarini kiritish zarur. Ortopedik stomatologik yordam va implantatsiya dasturlarida bemorlarni davolashga oldindan dorivor tayyorgarlik ko'rish va stomatologik manipulyatsiyalarni o'tkazish uchun psixotrop vositalarni qo'llash maqsadga muvofiqdir.

Yoshga bog'liq involyutsion o'zgarishlar shilliq qavatning tiklanish qobiliyatining pasayishi va moddalar almashinuvi-trofik jarayonlarning sustlashuviga olib keladi. Shu sababli, og'iz bo'shlig'ining shilliq qavatida o'z-o'zini tozalash jarayoni keskin kamayadi. Bu holatda s'yomniy plastinkali protezlardan foydalanish to'qimalar gipoksiyasi va yallig'lanish jarayonlarining rivojlanishiga sabab bo'ladi. Natijada, keksa bemorlarni s'yomniy protezlarga moslashtirish va protez stomatitini davolash muammosi dolzarb hisoblanadi.

Keksa yoshdagi bemorlarni s'yomniy plastinkali protezlarga moslashtirish uchun "Bishofit" preparati va titanning glitserosolvat akvakompleksi kombinatsiyasi juda samarali bo'ldi. Tayyorlangan "Bishofit geli va Tizol®" preparati og'iz bo'shlig'ining shilliq qavatida immunitetni faollashtirib, modifikatsiyalangan subyektiv baholash testida (AOK) ijobiy natijalar ko'rsatdi. Bu an'anaviy terapiya usullariga qaraganda moslashuv davrini 29,2% ga qisqartirdi, shuning uchun ushbu preparatni keksa bemorlarni protezlarga moslashtirish jarayonida qo'llash tavsiya etiladi. Bishofitning alohida qo'llanilishi yoki uni titanning glitserosolvat bilan birgalikda qo'llash ham samarali deb topilgan.

Protez stomatitini mahalliy davolashda "Metrgil Denta®" geli yuqori samaradorlik ko'rsatdi. Ushbu gel yaralarni bitkazish, epitelizatsiya va yallig'lanishga qarshi ta'sir ko'rsatish xususiyatiga ega bo'lib, protezlarga moslashuv muddatini an'anaviy usullarga nisbatan 25-30% ga qisqartirgan.

Og'iz bo'shlig'i shilliq qavatining tiklanish qobiliyatini oshirish va immunitetni mustahkamlash. Og'iz bo'shlig'ining shilliq qavati epiteliyining tiklanish qobiliyatining pasayishi, surunkali yallig'lanish va degenerativ buzilishlarning kuchayishi, mahalliy immunitetning pasayishi, fagotsitozning sustlashuvi va immunoglobulinlar yetishmovchiligi patogenetik terapiyaning muhim yo'nalishlarini belgilaydi.

Shu sababli, keksa bemorlar orasida quyidagi bioregulyatorlar va biokorrektorlar samarali deb topilgan:

Vezugen – organizmning umumiy bioregulyatori;

Algiklam va Lesmin – oziq-ovqat biokorrektorlari;

Vivax geli – og‘iz bo‘shlig‘ining shilliq qavatida involyutsion jarayonlarni korreksiya qiluvchi vosita.

Ayniqsa, peptidli bioregulyatorlar organizmdagi immun va neyroendokrin tizimlarning o‘zaro ta‘siriga ijobiy ta‘sir ko‘rsatib, barcha yosh guruhlarida qo‘llash uchun samarali hisoblanadi. Og‘iz bo‘shlig‘ining shilliq qavatini davolashda eng samarali peptidli bioregulyator "VIVAX DENT" bo‘lib, u timus, qon tomirlari, xaftaga va suyak to‘qimalari peptidlarini o‘z ichiga oladi.

Keksalar orasida ko‘plab surunkali kasalliklar (komorbidlik), oldingi kasalliklar (premorbid holat) va ko‘p miqdorda dori qabul qilish tufayli an‘anaviy stomatologik davolash sxemalari har doim ham maqbul emas. Shu sababli, ushbu bemorlar uchun maxsus moslashtirilgan davolash usullari ishlab chiqilmoqda.

Hozirgi vaqtda keksalar uchun stomatologik muammolarni davolashda tabiiy tarkibga ega, nojo‘ya ta‘sir ko‘rsatmaydigan va shilliq qavatni bezovta qilmaydigan, patogenetik jarayonlarga kompleks ta‘sir etuvchi preparatlarga ustunlik berilmoqda.

Xulosa. Shu talabga javob beruvchi eng samarali vositalar – tabiiy o‘simlik xomashyosi asosida tayyorlangan fitopreparatlar bo‘lib, ular yallig‘lanishga qarshi, so‘lak bezlari faoliyatini tiklovchi va og‘iz suyuqligi ko‘rsatkichlarini yaxshilovchi ta‘sirga ega.

Shunday qilib, keksa va qariyalar yoshida stomatologik kasalliklar rivojlanishining patogenezi organizmdagi tizimli jarayonlar bilan bog‘liq bo‘lib, ular polimorbidlik bilan xarakterlanadi. Shu bilan birga, og‘iz bo‘shlig‘i to‘qimalarining yoshga bog‘liq degeneratsiyasi, shilliq qavatning tiklanish va kompensator qobiliyatining pasayishi, og‘iz gigiyenasining sustligi va noto‘g‘ri davolash ham muhim omillar hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Magid Ye.A., Miccin N.A. Terapevtik stomatologiyada fantom kursi: Atlas. - M.: Tibbiyot, 1987. - 300 bet. 260
2. Maksimovskiy Yu.M. Terapevtik stomatologiyada fantom kursi. Atlas: 0 ‘quv qo‘llanma. — M.: OAO Tibbiyot, 2005. —328 b.: il. (Stomatologiya fakulteti talabalari uchun o‘quv adabiyoti).
3. Mixolchenko V.F. Tish kariesi va uning asoratlari tashxisi va qiyosiy tashxisi. 0 ‘quv qo‘llanma. - M.: - M:AOR «N PP «Djangar». - 2006. - 104 b.
4. Muravyannikova J.G. Stomatologik fizioterapiya asoslari. Seriya «Tibbiyot siz uchun». Rostov n/D: «Feniks», 2002. — 320 b.
5. Nikolayev A.I., Sepov L.M. Amaliyot terapevtik stomatologiya — Moskva, «Med press-inform», 2004. —548 bet.
6. Skorikova L.A., Volkov V.A., Bajenova N.P., Lapina N.V., Yerichev f.V.

Stomatologik kasalliklar propedevtikasi / Rostov-na-Donu, «Feniks», 2002. — 640 bet. - 9,48 Mb.

7. Skorikova L.A., Volkov V.A., Bajenova N.P., Lapina N.V., Yerichev I.V. Stomatologiya bo'yicha qo'llanma. Lutskeya I.K 2-qayta ishlangan va to'ldirilgan nashri. Rostov n/D: «Feniks», 2002. — 544 bet. 24. Trezubov V.N. va hammuallif. Stomatologik kabinet: qurilmalar, ashyolar, instrumentlan tibbiyot oliy o'quv yurtlari uchun o'quv qo'llanma / 2-qayta ishlangan va to'ldirilgan nashr.— SPb.: SpetsLit, 2006. — 144 b. —9,14Mb.

8. Falin L.I. Og'iz bo'shlig' va tishlar embriologiyasi va gistologiyasi. - Davlat tibbiyot nashriyoti. Tibbiy adabiyotlar. — Moskva: 1963. — 218 b.

9. Enriko Shteger. Tish chaynov yuzalarining anatomik shakli — Atlas va amaliy qo'llanma. — 102 bet. 224 rangli illyustratsiya, Nashriyot «Kvintessensiya» - 2593 KB-2,53MB.

10. Contemporary Esthetic Dentistry, 1st ed. ed. George A. Freedman St. Louis, Copyright 2012 by Mosby, Inc., an imprint of Elsevier Inc.

11. Edwina Kidd, Ole Fejerskov. Essentials of dental caries Fourth edition. Oxford University press, 2016. 29. Essentials of Oral Medicine. Sol Silverman. Hamilton, 2002.

12. Fundamentals of Operative Dentistry: A Contemporary Approach, ed. James B. Summitt. Chicago, 2001.

13. Theodore M. Roberson, Harald O. Heymann, Edward J. Swift, Jr. Sturdevant's Art & Science of Operative Dentistry. USA 2015. Internet saytlari

14. Safarov T.X., Raxmonov X.Sh., Safarov M.T. Tish to'qimalarining nokaries kasalliklari, — Toshkent: 2011.

15. Borovskiy Ye.V., Ivanov VS., Maksimovskiy Yu.M., Maksimovskaya L.N. Terapevtik stomatologiya, — Moskva: Tibbiyot, 2002. — 736 bet, 11,4 Mb.

16. Kamilov X.P., Mamedova F.M. «Davolash stomatologiyadan» retseptura spravochnigi, 1995.

17. Rizayev J.A. Stomatologiyada qo'llanuvchi dori vositalari. Toshkent. — «Voriz nashriyot», 2012.

18. <http://www.stomatologu.ru>

19. <http://www.zub.ru>

20. <http://www.edentworld.ru>

21. <http://www.medlibrary.ru>

22. <http://www.stom.ru>